

Marin MINCU

Un prozator european

Vasile Andru este, după părerea mea, foarte misterios. El are un fel de apariții – așa-zise epifanii și ocultații, după un program special.

El, de fapt, este și nu este scriitorul Vasile Andru, sau Andrucovici, cum se numea el când era mai tânăr.

El, de fapt, nu se știe dacă este un prozator atât de important cum noi vrem să credem că este, sau un prozator minor, cum unii dintre confrăți, mai ales critici, îl și consideră.

Noi nu știm dacă este din spațiul acesta al nostru balcanic sau cine știe din ce spații mirifice. De aceea am scris cu atâta entuziasm despre cartea sa: *Yaatra, jurnal în India*.

Nu știm dacă acest Andru care scrie despre multe personaje feminine – trăind în spații oculte pentru noi – dacă nu cumva el are alte patrii, alte familii, alte soții – ceea ce n-ar fi deloc rău, pentru că acesta era conceptul meu, cândva (a se vedea romanul *Dracula*), despre cum am putea să învingem anonimatul.

O spunem solemn – deși în dreapta mea este Nicolae Breban – stimați prieteni, n-am ieșit deloc din anonim – ba din câte se pare, ne înfundăm și mai tare în el cu istoria mai recentă – asta care începe cam de 17 ani.

Andru este acel om misterios pe care l-am descoperit cândva, la Suceava. Așa cum este el foarte calm, foarte bonom; era proiectat pe cadrul unei hărți a Franței, enormă, teribilă, cu toate acele reliefuri verzi și muntoase. A stat întors către mine și mi vorbea despre Franța, chiar așa cu câte un gest, știind fiecare loc, fiecare oraș, fiecare semn al civilizației. Ceea ce atunci m-a intrigat, eu eram abia absolvent al Facultății, asistent la Facultatea din Constanța, el era asistent la Facultatea din Suceava.

Ce ne spuneam noi acolo? M-am simțit, oarecum, față de el, în stare de conflictualitate, pentru că își permitea să discute foarte liber despre Lucian Blaga. Și acest lucru mă mira atunci; totuși eram, nu-i așa, în 1968 sau în 1969, înainte de 1970. Și asta m-a mirat, atunci, deși dacă-mi dau seama după aceea el vorbea chiar așa cum trebuie să vorbim cu toții; vorbea ca un european.

Acesta este contextul de la care vreau să pornesc.

El este un adevărat prozator, chiar de la început: acel prozator european pe care noi nu îl aveam. Noi avem prozatori mari, avem prozatori de talent, avem prozatori care au biografie fabuloasă, politică sau nu știu cum; dar adevărat prozator, normal, european, nu aveam.

De aceea când eu am scris despre el, mai precis în 1985, constatam că în cei 15 ani de când debutase cu *Iutlanda posibilă*, în 1970, nimeni nu scrisese cu seriozitate

chiar despre ce este el ca prozator. Toți îl lăudaseră pe o porțiune sau alta, în modul cel mai pragmatic cu putință. Pragmatism – în sensul rău al cuvântului. Adică, el era manipulabil. Era bun, pentru că, iată, nu-i așa, mergea către absurd sau către fantastic, pentru unii critici improvizat, care anterior fuseseră comisari ideologici; era bun pentru alții pentru că scria, investiga un spațiu etnografic – în *Mirele*, o carte extraordinară, poetică, lirică. Pentru alții era bun pentru că reînvia o pagină glorioasă în *Noaptea împăratului*, un roman pe care eu l-am citit cu mare bucurie.

Iar când era vorba de bilanțuri, când era vorba de premii, niciodată nu-l vedeam pe Vasile Andru.

Am scris atunci, chiar cu o anumită, să zicem, duritate și pentru că Andru era primul care anticipa, la noi, acea perspectivă conștientizată asupra actului scriiturii.

El era cel care depășea chiar talentul.

Noi avem foarte mulți prozatori, unii chiar considerați europeni, dar nu s-a văzut asta, fiindcă foarte puțini s-au confruntat cu Europa, sau să fie omologați la această Europă; ba aș putea spune că nici n-au fost deloc omologați. Din păcate.

Deci spuneam că este interesant prin modul său de a gândi ca viziune, întâi de toate, actul prozei; apoi ca metodă – trebuie să ai și o metodă când scrii. Și evident și ca talent. Pentru că talentul se implică de la sine. Ești scriitor dacă ai talent. Dacă nu ai talent, nu mai contează nici o viziune, nici construcția.

Andru avea viziune, avea construcție și avea și talent. Vizibil în toate cărțile sale, apoi, într-o anumită ordine, mergând de la *O zi spre sfârșitul secolului*, foarte interesantă. Mă refer și la un roman al său care, atunci când scriam eu, apărea în 1985 – *Turnul* – și iată, până la această ultimă carte, *Grădinile scunse*, el se dovedește un scriitor care tratează probleme, obsesii, teme, fără să fie efectiv legat prea mult de partea biografică sau fără să fie prea mult legat de o anumită modă. El, Andru, este prozatorul, romancierul, în afara modelelor, dar mereu actual, în afara biografismului ieftin, dar mereu viu, și acest lucru, cred, este important.

De aceea, iarăși m-am bucurat când am avut ocazia, într-un amărât de juriu, la Asociația Scriitorilor – el o să se supere pe mine că evoc asta – să mă bat ca să ia premiul la proză. Așa cum la poezie m-am bătut să ia Paul Daian. Am zis: – Andru e un foarte important prozator al nostru, și nici nu știu dacă până acum Uniunea Scriitorilor sau altă instituție de aici s-a grăbit să-l omologheze; dar totuși și-a luat revanșa, pentru că a luat un premiu european important: Premiul Balkanika – pentru care l-am felicitat atunci și m-am bucurat, mă bucur în continuare. Și consider că el este unul dintre acei scriitori importanți, care reprezintă literatura noastră, care, iată, pe o porțiune personală – reușește să se impună. Este premiat în afară. Este și tradus. Fără să apară pe faimoasele liste care s-au publicat de curând, despre așa-zisele valori ale noastre importante, ce vor face actul de ieșire a noastră din anonimat.

În legătură cu cartea *Grădinele ascunse*, eu am constatat un lucru foarte important. Sigur că o să vă dezvălui – eu nu sunt un cititor foarte specializat de

proză – că l-am citit într-adevăr pe Nicolae Breban, întotdeauna cu mare plăcere și cu acea participare la lectură, pe care ți-o dau scriitorii adevărați. Și că am mai citit și alți câțiva despre care am scris. Dar, fără să vă dau nume, mulți scriitori impozanți azi la noi – nu mi-au indus acea stare de co-participare la lectură, încât să pot să continuu cititul cărților lor. Foarte multe cărți de proză le-am început, am ajuns la pagina 50, poate 80, și pe urmă nu le-am mai putut termina.

Ei bine, l-am luat pe Andru, acum, din curiozitate – am crezut că este așa o carte comună, deși el totdeauna ne sfidează printr-o carte – care aparent este comună, obișnuită, dar dacă reușești să te apropii de ea, constăți că-i o carte inedită, insolită, extraordinară. Că într-adevăr, nu numai că îmi provoacă bucuria lecturii, dar chiar mă împinge către acea atitudine competitivă.

Am spus mereu că noi scriitorii trebuie să ne admirăm reciproc și să avem acea stare de competiție civilizată, europeană.

Ei bine, această carte a lui Andru, nu i-am mai dat drumul din mână când am început să o citesc. Constat, iată, un alt Andru, care are un alt model stilistic, o altă obsesie, care este foarte acută, foarte actuală și iarăși, acea deschidere mereu a sa, fie către planul subiectiv al eului, al actantului, fie către parabolă, ceea ce ține de tradiția prozei noastre fundamentale, mă refer chiar la Sadoveanu, pe care nu știu de ce unii au început să-l uite total, ca și cum a devenit mai important Groșan.

„*E bun nuvelist!*” zice Breban.

Las-că și Gib Mihăescu e foarte bun nuvelist.

Închei spunând că *Grădinile ascunse* este o carte actuală, scrisă cu un talent de maestru al prozei.

(„Viața Românească”, 2007)